

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Гілея

*Науковий вісник
збірник наукових праць*

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 114 (№ 11)

Київ – 2016

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно

Фахове видання
з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
№ 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р. (перереєстрація)

Свідчення про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу
масової інформації: серія КВ № 19946–9746 ПР від 31 травня 2013 року

Друкється за рішенням:

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 02 від 26 вересня 2016 р.); Президії ВГО Української Академії Наук (протокол № 16-09-26 від 26 вересня 2016 р.)

Збірник входить до міжнародної індексації

Google Scholar; EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); EBSCO InfoBase Index (Індія); РИНЦ (Росія).

Рецензенти:

Павчук М. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Степанко М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Овчаренко І. Г., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Шеф-редактор:

Андрусенко В. П.,
д-р філос. наук, проф., член-кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Акопян В. Г.,
д-р філос. наук, ст. н. с. (Україна, Київ)
Князюк О. П., д-р філос. наук, ст. н. с.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)
Предборська І. М.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Відповідальний секретар:

Халамєдик В. Б.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Редакційна рада:

Андрусенко В. П., д-р філос. наук, проф.,
член-кор. НАН України, акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Євтух В. Б., д-р іст. наук, проф.,
член-кор. НАН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України
(Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Вірменія, Єреван)
Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф., член-кор. НАН України
(Україна, Київ)
Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України
(Україна, Київ)

Редакційна колегія:

З історичних наук:

Войцєвська І. Н., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Журба М. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Мдиріуполь)
Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)
Степанко М. Т., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Сущко О. О., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шановал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

З філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, професор (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бєх В. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Ворожкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимов Е. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Жалко В. О., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Кученя С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчук А., д-р хабілітований, проф. (Полтава, Полтава)
Овчаренко І. Г., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Савриденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тетляк С., д-р філос. наук, проф. (Полтава, Бідгош)
Яшанов С. М., д-р мед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З політичних наук:

Андрусенко В. П., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Мдиріуполь)
Ворзар І. М., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Войцєвський В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Картушов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д-р хабілітований, проф. (Полтава, Чистогол)
Лашин С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко І. І., д-р мед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Ризаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Срогому Т., д-р хабілітований, проф. (Полтава, Чистогол)

Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея»,
2016. – Вип. 114 (11). – 460 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується.
Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований за фахівців гуманітарних
та соціально-політичних наук

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Апостол М. В. Метод періодизації в системі методології історико-біографічного дослідження	7
Григорук Н. А. Дослідження Київської держави крізь призму праць Миколи Чубатого	9
Харсун О. В. Хто перетворив Мельхіседека Значка-Яворського на ідейного наточеника Коліївщини?	12
Мочернок Я. М. Помішки Київської губернії у торгівельно-фінансовому підприємстві (друга половина XIX – початок XX ст.)	16
Мясникова А. С. Прорахунки в діяльності муніципальної влади міста Харкова наприкінці XIX – на початку XX ст.	19
Орлов В. М. Релігійний чинник в історії становлення українського Донбасу (XIX – перша третина XX століття) в новій українській історіографії	22
Триняк Л. В. Весільна обрядовість на Помутті в українській етнографічній спадщині другої половини XIX – початку XX ст.	24
Шкільнюк Н. М. Особливості розвитку торгівлі у містах Волинської губернії в другій половині XIX ст.	28
Гавліч І. Б. Історіографія дослідження української кредитної кооперації у Східній Галичині (кінець XIX ст. – 1914 р.)	33
Герасимов Т. Ю. Спекуляція як повсякденне явище в містах Правобережної України в роки Першої світової війни (1914–1917 рр.)	37
Лопатовський Ю. М. Виконавчі комітети громадських організацій та інститут комісарів Тимчасового уряду: проблема взаємовідносин	39
Варгатюк С. В. Українсько-польські відносини доби директорії УНР	43
Галицька-Дідух Т. В. Східногалицька проблема як об'єкт міжнародної політики (вересень – грудень 1920 р.)	46
Чирко Б. В. Заходи Радянської влади України щодо запровадження освіти німецькою мовою та організації роботи німецьких культурно-просвітніх установ (1920–ті – 1930–ті роки)	54
Власюк І. М. Агрономічні заходи на Волині в роки нової економічної політики (1921–1927 рр.)	60
Кришталь С. П. Матеріально-технічне та фінансове забезпечення робітничих факультетів радянської України в 1920–ті – на початку 1930-х рр.	64
Пуйда Р. Б. Культурно-просвітницька та благодійна діяльність Митрополита Андрія Шептицького в патріотичному вихованні української молоді	68
Костюк Л. В. Роль і місце О. Кандиби-Сльжича у діяльності УНР 1941–1944 рр.	71
Лаврут О. О. Санітарно-гігієнічні умови у школах УРСР після Другої світової війни	75
Самко О. В. Історіографія репараційного аспекту відбудови харчової промисловості України (1945–1953 рр.)	79
Вербицький Б. Д. Розвиток суспільно-політичних поглядів Михайла і Богдана Горинів	83
Лук'яненко О. В. Просторово-часові виміри повсякдення педінститутів УРСР доби «відлиги» (1953–1964 роки) (Ч.3)	87
Мащенко Н. В. Освітня реформа 1958 року на Рівненщині: суть, впровадження, наслідки	89
Костюк О. Участь України в інтеграційних процесах СНД у бізнесі російського політикуму у 1990-х рр.	93
Луцан І. В. Типи та форми виявів релігійних конфліктів в Чернівецькій області кінця XX – початку XXI ст.	97
Плазова Т. І. Українські наукові осередки в США	104
Папазова А. В. Орден суїтів в сучасній Україні	107
Блажевич Н. О. Передумови виникнення і розвиток наукознавства у світі та Радянському Союзі	110
Кубанов М. Ю. «Страсти по Андрею»: розходження творчого шляху режисера А. Тарковського з офіційною ідеологією СРСР («Пристрасті за Андрієм»: розбіжність творчого шляху режисера А. Тарковського з офіційною ідеологією СРСР)	116
Перга Т. Ю. Вплив суспільних трансформацій початку 1990-х рр. на екологічну політику країн Центрально-Східної Європи	121
Кшановський Р. О. Особливості лицарського турніру в середньовічній Англії: історіографічний огляд (XX – початок XXI ст.)	123
Лисак О. Л. Передумови пероністського перевороту в Аргентині	128
Ибадов Ш. К некоторым проблемам исторической этнографии городов Азербайджана в XIX веке (на основе материалов города Ленкорань) (До деяких проблем історичної етнографії міст Азербайджану в XIX столітті (на основі матеріалів міста Ленкорань))	131
Nasirov N. Supreme power in the Ilkhanate state (on the basis of English-language works) (Верховна влада в Ілханатській державі (на основі англійськомовних робіт))	136
Rahimli G. Background of the Kizilbash ideology (Темні плани кизилбашських ідеологів)	137
Халилов А. Коммунистическая номенклатура Азербайджанской ССР: краткая характеристика и механизмы формирования (первая половина 1920-х годов) (Комуністична номенклатура Азербайджанської РСР: коротка характеристика і механізми формування (перша половина 1920-х років))	141
Богатирьев Д. В. Развитие отношений Российской Федерации с державами Центральной Азии в рамках ОДКБ: рушієві фактори, історія, перспективи (1992–2015 рр.)	145

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Кузнецова К. Ю. І. Кант та Ф. Ніцше: два підходи до критики метафізики	150
Богданова Н. Г. Модель «креативної соціальної філософії освіти» у працях П. Фрейдера	154
Маевская Л. Б. Влияние ранних антропоморфистов на взгляды Ибн Тайми и формирование вахабитского учения (Вплив ранніх антропоморфістів на погляди Ібн Таймі і формування вахабітського вчення)	156

другі народи числитися!» – так говорила і писала енциклопедично освічена людина, життєвим кредо якої було «великого бажайте!».

У праці під назвою «Божа мудрість» Кир Андрей наголосив на тому, що «мудрість є цінною прикметою українського народу, який горнеться до науки, освіти, знання: «Для нас чоловік із золотим перстем не йде перед умним чоловіком».

Список використаних джерел

1. Шептицький А. Як будувати рідну хату? – Львів, 2015.
2. Полєк В. Для добра церкви і свого народу: До 125-річчя з дня народження Митрополита А. Шептицького // Галичина. – 1990. – 22 липня. – С. 6.
3. Назарко І. І. о. Київські і Галицькі митрополити. – Торонто: в-во оо. Василіян, 1962. – 271 с.
4. Полєк В. Нарис історії Івано-Франківської Єпархії // Шематизм Івано-Франківської Єпархії. – Івано-Франківськ, 1995. – С. 99–156.
5. Grabovec'kyj V. «Pam'jat' jeho vo blagoslovenje»: Andrej Sheptyck'kyj i Stanislavivshchyna // Galychyna. – 1994. – 27 zhovtnja. – С. 7–8.
6. Baran S. Mytropolyt Andrej Sheptyck'kyj. – Mjunhen-Nimechchyna, 1947.
7. Zinkev's'kyj Ju. Mytropolyt Sheptyck'kyj zhytta i djal'nist'. – Львів. – Том I.
8. Semchishyn M. Tysjaca rokiv ukraїns'koї kul'tury. – Kyї'v, 1993.
9. Suhanova Z. Storinky istorii' 20 stolittja. – Kyї'v, 1992.
10. Sohaniv's'kyj V. Aksiomy nashoi' viiry. – Toronto-L'viv, 1995.
11. Dzvynchuk T. Naukovyj zbirknyk vyshlyh shkil u Rech'i Pospolityj. – Krakiv, 1924.
12. Dychyk V. Moi' student's'ki roky. – Toronto-Kanada, 1956.
13. Sheptyck'kyj A. Moi' Aryjeparhii'. – L'viv, 1911.
14. Kozakevych T. Istorija L'viv's'kogo derzhavnogo universytetu. – Kyї'v, 1963.
15. Gryniv V. Pershi kroky do vel'kyoi' mety. – L'viv, 1994.
16. Poljek V. Duhovni ucbovi zaklady Galychyny. – Ivano-Frankiv's'k, 1994.
17. Poljek V. Karpats'kyj kraj. – Kolomyja, 1989.
18. Kakapych L. Palac u Pidlutomu. – Ivano-Frankiv's'k, 1991.
19. Sopoljak O. Pam'jati vel'kyogo Mytropolyta. – Chykygo – SShA, 1983.
20. Dudkevych V. Shkola mudrosti. – Ternopil', 1996.
21. Sheptyck'kyj A. Moi' spomyny pro predmet muzejnyh zbirk, 25-littja nacional'nogo muzeju u L'vovi. – L'viv, 1930.
22. Golovyn R. Vladyka Andrej. Chasopys Ukraї'na. – Kyї'v, 1990.
23. Laba V. Spogady. – Rym – Vatykan, 1974.
24. Bazylevych M. Vvedennja v tvory Sheptyck'kogo Andreja. – Toronto-Kanada, 1965.
25. Guk A. Ukraї'ns'kyj Mojsey. – L'viv, 1996.

- Puyda R. B., Ph. D. in history, Associate Professor of the department of history and Political Science, assistant vice-rector for scientific and pedagogical Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Ukraine, Ivano-Frankivsk), Puyda@ukr.net*
- Cultural, educational and charitable activity of Metropolitan Andrii Sheptytskyi in promotion of patriotism among Ukrainian youth**
- The article deals with education and educational activity of Metropolitan Andrii Sheptytskyi, was the basis for the creation in Ukraine Ukrainian schools, gymnasiums and patriotic, kul'turosvitovnyts'kyh organizations.*
- Keywords:** school, schools, Metropolitan, youth, church.
- ***

УДК 94(477)

Костюк Л. В.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри нової і новітньої історії та методики викладання історії, Тернопільський національний педагогічний університет (Україна, Тернопіль), klish_andriy@ukr.net

Роль і місце О. Кандиби-Ольжича у діяльності УНР 1941–1944 рр.

На основі численних історичних джерел та документів розкрито основні етапи становлення Української Національної Ради, основні напруження її діяльності. Комплексно досліджено політичну діяльність О. Кандиби-Ольжича та визначено його роль у формуванні політичної формції. Проаналізовано основні документи організації: Декларація та мемуарандум. Позитивно ставлення німецької влади до Української Національної Ради. Застосовані наукові методи дослідження (порівняльно-історичний, хронологічний), що дозволили об'єктивно розкрити діяльність О. Кандиби-Ольжича в УНР. У висновках стверджується, що політика зробила значний вклад у відновлення української державності та створенні політичної формції.

Ключові слова: О. Кандиба-Ольжич, Організація Українських Націоналістів, Українська Національна Рада, мемуарандум, Декларація, Президія УНР, Акт Злуки.

Протягом усієї історії людства процес державотворення має дві передумови: аналіз політичної, економічної та соціальної ситуації в країні та врахування досвіду попередників з метою використання їхніх здобутків та уникання помилок. Історія діяльності окремих політичних об'єднань та визначних постатей тієї чи іншої доби допомагає виробити стратегію діяльності політикам, а також нерідко стає моделлю формування партій та засобом генерації ідей для збільшення електорату. Одним із найбільш цікавих державних утворень ХХ століття є Українська Національна Рада, в ракурсі діяльності якої виразною фігурою є постать О. Кандиби-Ольжича.

Метою нашої розвідки стало з'ясування ролі і місця Олега Кандиби-Ольжича в діяльності УНР 1941–1944 рр.

References

1. Sheptyck'kyj A. Jak budувати rїdnu hatu? – L'viv, 2015.
2. Poljek V. Dlja dobra cerkvy i svogo narodu: Do 125-riчchja z dnja narodzhennja Mytropolyta A. Sheptyck'kogo // Galychyna. – 1990. – 22 lypnja. – S. 6.
3. Nazarko I. I. o. Kyї'v's'ki i Galyck'i mytropolity. – Toronto: v-vo оо. Vasylіjan, 1962. – 271 s.
4. Poljek V. Narys istorii' Ivano-Frankiv's'koi' Jeparhii' // Shematyzm Ivano-Frankiv's'koi' Jeparhii'. – Ivano-Frankiv's'k, 1995. – S. 99–156.
5. Grabovec'kyj V. «Pam'jat' jeho vo blagoslovenje»: Andrej Sheptyck'kyj i Stanislavivshchyna // Galychyna. – 1994. – 27 zhovtnja. – S. 7–8.
6. Baran S. Mytropolyt Andrej Sheptyck'kyj. – Mjunhen-Nimechchyna, 1947.
7. Zinkev's'kyj Ju. Mytropolyt Sheptyck'kyj zhytta i djal'nist'. – L'viv. – Tom I.
8. Semchishyn M. Tysjaca rokiv ukraї'ns'koї kul'tury. – Kyї'v, 1993.
9. Suhanova Z. Storinky istorii' 20 stolittja. – Kyї'v, 1992.
10. Sohaniv's'kyj V. Aksiomy nashoi' viiry. – Toronto-L'viv, 1995.
11. Dzvynchuk T. Naukovyj zbirknyk vyshlyh shkil u Rech'i Pospolityj. – Krakiv, 1924.

Відчутний внесок в історіографію порушеного питання зробили праці О. Бойдуник [1], М. Величківський [2; 3], З. Городицький [7; 8], А. Мельник [13], К. Радкевича [17] та ін., в котрих розкрито основні етапи становлення УНР та визначено роль О. Кандиби–Ольжича у новоствореній організації, а також проаналізовано тексти двох документів – Декларації та Протоколу.

На початку вересня 1941 р. О. Кандиба–Ольжич переїхав до Києва. Саме в цей час у місті активізувалося спілкування громадського діяча з київськими патріотами, про які згадував К. Радкевич: «З прибуттям до Києва О. Кандиба–Ольжич здійснює зустрічі з рядом видатних українських діячів, які згодом відіграли важливу роль у налагодженні всіх ділянок життя столиці» [8, с. 8]. Про таку громадську активність згадує і Я. Гайвас: «О. Ольжич, як син О. Олеся, мав більші від усіх нас можливості нав'язати ближчі тісні контакти з тими представниками міської інтелігенції, що ще якимось чином виїли під час більшовицького терору 30-х років. Більшість з них знали його батька, матір, родину. Дехто згадував його самого малю» [4, с. 111]. Після переїзду до столиці О. Кандиба–Ольжич проявив організаторські здібності в середовищі української інтелігенції та спрямував їх на встановлення українського громадського життя.

Водночас О. Кандиба–Ольжич стояв біля витоків формування української політичної «репрезентації», котра була створена у Києві 5 жовтня 1941 року, і називалася «Українська Національна Рада». Перший голова УНР М. Величківський у своїх спогадах зазначає, що «4 жовтня 1941 р. з активною допомогою доктора О. Ольжича (О. Кандиби), який прибув з першою групою емігрантів, у Києві на Подолі в одному з будинків зібралися визначні громадяни Києва для обговорення сучасного становища. На цих зборах ми одержали деяку інформацію від доктора О. Кандиби щодо майбутньої німецької політики на теренах України, бо йому як членові старої еміграції, були більш-менш знані напрямки політики» [2, с. 82]. На цій зустрічі було обговорено назву, платформу, структуру та склад майбутньої організації і запропоновано традиційну назву, відому на усіх землях України – Українська Національна Рада (далі – УНР), оскільки вже існувала Українська Національна Рада у м. Львові, очолювана доктором Костем Левіцьким під патронатом митрополита Андрія Шептицького. Щодо платформи, то у проектах наголошувалося на спадкоємності правничо-історичних традицій 1917–1920 років, бо серед присутніх було чимало безпосередніх учасників подій цього національно-визвольного періоду.

Під час обміну думками висловлювалося прохання до О. Кандиби–Ольжича укласти проект Декларації для її подальшого прийняття Установчими зборами, про що згадував інженер О. Бойдуник «...щоби покликати до життя Українську Національну Раду як всенациональну репрезентацію з включенням у неї різних суспільно-політичних течій і елементів, готових стати до праці в ім'я відбудови Самостійної соборної держави українського народу. Саме УНР мала б спиратися на все населення України через районні й обласні Ради, які на місцях виконували б обов'язки влади і разом з тим залучали до участі в ній усі державотворчі елементи» [1, с. 9]. На чолі Ради кияни виявляли бажання бачити авторитетну особу, котра б користувалася підтримкою громади.

Майбутній склад УНР, а також кандидатури на керівні посади цієї формации активно обговорювалися до остаточного ухвалення членів президії. Професор М. Величківський у своїх спогадах не фіксує, що його обранню на голову УНР передувало обговорення інших кандидатур. Так, О. Кандиба–Ольжич намагався відшукати академіка А. Кримського, співзасновника Всеукраїнської академії наук і її першого секретаря за часів Української держави у 1917–1918 рр., однак А. Кримського було заарештовано співробітниками НКВС та розстріляно 25 січня 1942 р. М. Городицький вказує, що існував ще один кандидат на посаду голови УНР – О. Консунський, котрий пропозицію О. Кандиби–Ольжича відкинув і запропонував натомість професора М. Величківського [8, с. 24]. У проектах Декларації та інших повідомленнях чітко прослідковувалася єдина мета УНР – повернення Української Самостійної Соборної Держави. О. Кандиба–Ольжич та його соратники реалізували поставлену мету й логічно пов'язували цей процес із актами державного будівництва 1917–1920 рр. [21, с. 264].

Як вже було зазначено, установчі збори відбулися 5 жовтня 1941 року. Як зазначав Я. Гайвас (учасник подій): «... коли Київ здригався від вибухів мін і був оповитий хмарами диму та численними вогнями, на Подолі в малому будинку біля школи відбулися установчі збори УНР» [5, с. 67]. К. Радкевич (відповідальний за охорону будинку), стверджував, що «... збори відбулися осінню 1941 року в залі десятирідки на Подолі» [17, с. 105]. Проте ні Я. Гайвас, ні К. Радкевич не вказують точної дати проведення Установчих зборів. У подальших спогадах учасників подій натрапляємо на не однозначність визначення конкретної дати становлення нової формации. Так, С. Горак називав – 4 жовтня, тобто день останньої ділової наради ініціативної групи перед самими Установчими зборами [6, с. 105]. Г. Полікарпенко писав, що «... для легального керівництва життя народу, для очолювання його конструктивних починів треба було верховного керівного органу, який водночас протистояв би окупаційній системі і був би вітальним всенародної волі до суверенності. Таким органом стала Українська Національна Рада в Києві, що її створено революційним порядком дня 5 жовтня 1941 р.» [16, с. 433]. О. Бойдуник в уривках спогадів теж називав дату – 5 жовтня [1, с. 4]. Точна кількість учасників Установчих зборів невідома, хоча у спогадах професора М. Величківського натрапляємо на число – 130. На нашу думку, така кількість охоплює у себе не лише безпосередніх учасників Установчих зборів, але й поширюється на усіх присутніх. Для підкреслення ваги та значимості Української Національної Ради називаємо імена тих, хто брав участь у зборах і пізніше увійшов до складу Ради від областей: професор В. Багалій, П. Байбак, К. Туркало, А. Барвінський, Ф. Барковський, П. Герасименко, Й. Гіряк, О. Корсунський, І. Яленко, Т. Чередишченко [18, арк. 6]. Професор М. Величківський у спогадах зазначає, що О. Кандиба–Ольжич не був членом Української Національної Ради, але віддав усі свої сили для її створення.

За своєю структурою УНР була демократичною і, на думку О. Кандиби–Ольжича, мала б охопити керівництво діяльністю усіх ланок українського соціуму до часу, коли буде задекларовано формально-правове становище [20, с. 57]. За складом УНР не була однопартійною

організацією. До її лав належали члени різних партій, за винятком комуністів [7, с. 63].

О. Кандиба–Ольжич передбачав, що УНР змушена буде перейти у підпілля, і тому значимість цієї політичної формации вбачав не у формально–правових атрибутах, а у її моральній силі та у вагомості конкретної праці, прогнозованих здобутків. З назвних документів, спогадів і свідчень голови і членів Президії, а також учасників тих подій можна стверджувати, що УНР виявилася справді загальнонаціональним представництвом народу Соборної України.

Звістка про створення УНР у Києві викликала схвалення серед громадськості з різних регіонів України приходило чимало телеграм з привітаннями. Зокрема привітання на ім'я Президії направити К. Левицький і окремо галицький митрополит А. Шептицький, підкресливши: «Ми, Галицька Україна, є тільки малою волостою єдиної Соборної Української Держави» [19, с. 2]. А. Мельник у листі до професора М. Величківського зазначав: «Гаряче вітаю створення УНР як керівного тіла в національно–суспільних справах для всієї України та як наступника і керівника славних змагань українського народу. Я шире вдячний за Ваші вислови довіри мені та радий готовністю УНР до співпраці з ОУН у спільній боротьбі за українську державність...» [13, с. 516–517]. Привітання на адресу Української Національної Ради надіслали колишній президент Карпатської України Августин Волошин та голова сейму Августин Штефан. Такі, на перший погляд, формальні документи можна було розглядати як пропозиції підтримки та співпраці.

Установчі збори УНР прийняли Декларацію, проект якої склав знову–таки О. Кандиба–Ольжич. Як зазначає О. Бойдуник, «у ній проголошувався принцип дальшого розвитку традицій визвольних змагань і державного будівництва під проводом славного полковника С. Петлюри. Це вже не залишає жодних сумнівів у тому, що УНР створено для порятунку життя українського народу» [1, с. 96]. Однак ні Я. Гайвас, ні О. Бойдуник у спогадах не наводять тексту Декларації, тільки згадують або коментують її основний зміст. Не робить цього у залишених нотатках і голова УНР М. Величківський.

У меморандумі УНР закликає український народ «пліч–о–пліч з німецьким народом стати на боротьбу з більшовицькою Москвою» [14, арк. 4–6]. Водночас УНР ухвалала відозву до Е. Коха, в якій виголошувалася подяка А. Гітлеру та німецькій армії за визволення України [9, арк. 14].

З початком свого заснування УНР поставила перед собою ряд завдань, а саме: належне представництво українського народу перед німецьким урядом; припинення більшовицької агітації серед населення; духовне і моральне виховання молоді; утвердження громадсько–суспільних цінностей, розвиток національної культури і освіти; відновлення релігійно–церковного життя та економіки; соціальний захист населення; забезпечення та організація кадрів для виконання цих завдань [15, арк. 9–10]. Виконання поставлених завдань було можливе лише за умови повернення численних українських фахівців, які перебували у Західній Європі, у тому числі на території Німеччини. Це, насамперед, кадри у галузі освіти, господарства, культури і народного виховання.

У цей час було створено Київську обласну раду УНР, яка виконувала функції «диспозиційного органу» для

налагодження громадського життя на периферії і яка готувала ґрунт для створення Секретаріату, але цей намір не було здійснено через позицію німецького уряду, тому лояльність до цієї формации тривала лише до 1942 р. Несприйняття німецькою владою УНР призвело до того, що УНР переходить у підпілля, і, як наголошував генерал М. Капустинський, стала «центром справжнього відродження в Україні» [10, с. 4].

Однак реально вплив УНР не виходив за межі Києва. Населення Східної України практично нічого не знало про її існування. Крім того, частина київської інтелігенції ставилася до мельниківського дітища із певною недовірою. Водночас німецька окупаційна влада розпочинає арешти і розправи над українськими патріотами. За реєстраційними даними, загинуло 4756 осіб, у тому числі 197 – вищого керівного складу, у Києві – 621 людина. Про перехід УНР в підпілля німецьке керівництво довідалося у лютому 1942 р., про що свідчить лист начальника київської поліції до Берліну: «Центр руху А. Мельника на Східній Україні тепер у Києві, де існує створена Кандибою Національна Рада, на чолі якої стоїть професор Величківський, а його заступником є Чудінов ... Величківський – це підставна особа, котрою керує Кандиба, що фактично є головою Національної Ради».

Саме тому, президія УНР та й сам О. Кандиба–Ольжич були змушені переїхати на Волинь, а в грудні – до Львова, де виникла ідея необхідності реорганізації Української Національної Ради [3, с. 802].

24 червня 1942 року після масових арештів А. Мельник надсилає листа до А. Розенберта у якому вимагав: «припинення арештів. Здекларувати німцями права України на самостійність; злуки українських земель...» [12, арк. 6].

Новий Акт Злуки українських земель, про який згадує у 1942 р. А. Мельник був складений 1944 р. Президією УНР за сприяння О. Кандиби–Ольжича. Зокрема, голова УНР М. Величківський згадував, що «Проект цієї нової об'єднаної організації був складений з участю Ольжича і Гайваса. Я особисто був з проектом кілька разів у митрополита А. Шептицького і після всіляких виправлень проект був готовий» [3, с. 803]. Згадка про митрополита А. Шептицького при їх укладенні не випадкова, оскільки він був не тільки високим духовним достойником, але і досвідченим політичним діячем, людиною з вищою юридичною освітою. Саме його виправлення у формулюванні окремих положень Акту виявилися вагомими і слушними.

Ухвалення документів відбулось урочисто у митрополичій палаці собору святого Юра м. Львова. Підписували документи професор М. Величківський, митрополит А. Шептицький (перший заступник голови Української Національної Ради), професор А. Штефан (другий заступник голови УНР).

Цікавий епізод подає у спогадах професор М. Величківський. «Коли 22 квітня 1944 року я підписував Акт Злуки, то запропонував митрополитові А. Шептицькому підписати поруч зі мною, а не нижче, але митрополит образився і сказав мені, він є представником лише малої волості України і тому свій підпис має ставити нижче мого, як того, що очолює Українську Національну Раду, а представник Карпатської України поставив свій підпис нижче нього, щоб не повторилися помилки минулого» [3, с. 803].

У квітня 1944 року О. Кандиба-Ольжич і М. Величківський відновлюють діяльність УНР. Після приєднання представників колишнього Сейму Карпатської України вона почалася називатися Всеукраїнською Національною Радою, головою обрали М. Величківського, а заступниками – А. Шептицького і А. Штефана.

Отже, створення Української Національної Ради через два тижні після захоплення німцями м. Києва було визначною подією, оскільки це була смілива спроба відродження української державності. До цієї справи долучилися небайдужі представники української інтелігенції, громадські діячі, духовенство. Визначним, хоча і не зафіксованим документально, був внесок у створення та функціонування цієї політичної фундації Олега Кандиби-Ольжича. Сучасники називають його провідником та ідеологом УНР. Вагомим досягненням УНР загалом та її проукраїнських лідерів зокрема стало підписання нового Акту Злуки Українських земель. І, як засвідчують спогади учасників цих подій, роль Олега Кандиби-Ольжича в полії цього часу була неопієнною: автор багатьох документів, змішлий адміністратор, стратег та тактик – він розумів важливість своєї діяльності, умів заручитися підтримкою впливових осіб свого часу та мав проєвропейське бачення української державності.

Список використаних джерел

1. Бойдулик О. На переломі (уризки спогадів). – Париж: Національне видавництво в Європі, 1967. – 302 с.
2. Величківський М. Сучасні часи німецької окупації (1941–1944) // *Визвольний шлях*. – 1965. – Кн.1 (203). – С.45–82.
3. Величківський М. Сучасні часи німецької окупації (1941–1944) // *Визвольний шлях*. – 1965. – Кн.7–8 (209). – С.800–838.
4. Гайвас Я. В роки надії і безнадії // *Новий шлях*. – 1977. – С.100–139.
5. Гайвас Я. Коли кінчалася епоха // *На чужині*. – Чикаго: Українська американська видавнича спілка, 1963. – С.67–120.
6. Горак Є. Українці у Другій світовій війні (Досвід у співпраці з Німеччиною 1941–1942) // *Український історик*. – 1979. – №1–4. – С.23–41.
7. Городинський З. О. Ольжич як політичний діяч // *Календар-альманах «Нового шляху» на 1995 рік*. – Торонто, 1995. – С.45–64.
8. Городинський З. Українська Національна Рада. – Київ: видавничий дім «KM Academia», 1993. – 144 с.
9. Звернення УНР до Рейскомісаріату України Е. Коха, де виражається вдячність за звільнення українських земель // *ЦДАВОВ України*. – Ф 3206 (Рейскомісаріат України м. Ровна). – Оп.1. – Спр.77.
10. Капустинський М. У 25-річчя похідних груп на Схід // *Українське слово*. – 1967. – 5 серп.
11. Лист А. Мельника до так званої Української Ради сенаторів у Львові від 30.07.1941 р. // *ЦДАВОВ України*. – Ф 3833 (Крайовий провід Організації українських націоналістів на західноукраїнських землях). – Оп.1. – Спр.72.
12. Лист копія А. Мельника до Гітера та Розенберга про приєднання Західної України в склад генерал-губернаторства // *ЦДАВОВ України*. – Ф 3833 (Крайовий провід Організації українських націоналістів на західноукраїнських землях). – Оп.1. – Спр.73.
13. Мельник А. Листи до Президії УНР з 1941 // *На зов Києва*. – Торонто – Нью-Йорк, 1985. – С.515–519.
14. Меморандум УНР у м. Києві // *ЦДАВОВ України*. – Ф 3206 (Рейскомісаріат України м. Ровна). – Оп.1. – Спр.69.
15. Меморандум УНР у м. Києві // *ЦДАВОВ України*. – Ф 3206 (Рейскомісаріат України м. Ровна). – Оп.1. – Спр.77.
16. Полікарпенко Г. ОУН під час II світової війни // *На зов Києва*. – Торонто – Нью-Йорк, 1985. – С.431–439.
17. Радкевич К. Перша українська похідна група ОУН // *На зов Києва*. – Торонто – Нью-Йорк, 1985. – С.102–108.
18. Списки членів Національного Союзу // *ЦДАВОВ України*. – Ф 3206 (Рейскомісаріат України м. Ровна). – Оп.1. – Спр.77.
19. Шептицький А. Послання // *Краківські вісті*. – 1941. – Ч.172. – 7 серпня.
20. Шило-Бакун Р. О. Ольжич в минулому і сучасному / Ювілейний альманах 25-ліття ОУН (1933–1958). – Нью-Йорк, 1958. – С.57–60.
21. Шувельд Я. Похід ОУН на Схід / ОУН 1929–1954. – Чикаго, 1955. – 312 с.

References

1. Bojduyk O. Na perelomi (uryvky spogadiv). – Paryzh: Nacional'ne vydavnytvo v Jevropi, 1967. – 302 s.
2. Velychkivskij M. Sumni chasy nimec'koi' okupacii' (1941–1944) // *Vyzvol'nyj shljah*. – 1965. – Kn.1 (203). – S.45–82.
3. Velychkivskij M. Sumni chasy nimec'koi' okupacii' (1941–1944) // *Vyzvol'nyj shljah*. – 1965. – Kn.7–8 (209). – S.800–838.
4. Gajvas Ja. V roky nadii' i beznadii' // *Novyj shljah*. – 1977. – S.100–139.
5. Gajvas Ja. Koly kinchalasja epoha // *Na chuzhyni*. – Chykygo: Ukrai'ns'ka amerykans'ka vydavnycha spilka, 1963. – S.67–120.
6. Gorak Je. Ukrai'nci u Drugij svitovij vijni (Dovid u spivpraci z Nimechchynoju 1941–1942) // *Ukrai'ns'kyj istoryk*. – 1979. – №1–4. – S.23–41.
7. Gorodyns'kyj Z. O. Ol'zhych jak politychnyj dijach // *Kalendar-al'manah «Novogo shljahu» na 1995 rik*. – Toronto, 1995. – S.45–64.
8. Gorodyns'kyj Z. Ukrai'ns'ka Nacional'na Rada. – Kyi'v: vydavnychnij dim «KM Academia», 1993. – 144 s.
9. Zvernennja UNR do Rajskomisariatu Ukrai'ny E. Koha, de vyrazhajet'sja vdjachnist' za zvil'nennja ukrai'ns'kyh zemel' // *CDAVOV Ukrai'ny*. – F.3206 (Rejskomisariat Ukrai'ny m. Rovna). – Op.1. – Spr.77.
10. Kapustyns'kyj M. U 25-ricchja pohidnyh grup na Shid // *Ukrai'ns'ke slovo*. – 1967. – 5 serp.
11. Lyst A. Mel'nyka do tak zvanoi' Ukrai'ns'koj' Rady senatoriv u L'vovi vid 30.07.1941 r. // *CDAVOV Ukrai'ny*. – F.3833 (Krajevyj provid Organizacii' ukrai'ns'kyh nacionalistiv na zahidnoukrai'ns'kyh zemljah). – Op.1. – Spr.72.
12. Lyst kopija A. Mel'nyka do Gitera ta Rozenberga pro pryjednannja Zahidnoi' Ukrai'ny v sklad general gubernatorstva // *CDAVOV Ukrai'ny*. – F.3833 (Krajevyj provid Organizacii' ukrai'ns'kyh nacionalistiv na zahidnoukrai'ns'kyh zemljah). – Op.1. – Spr.73.
13. Mel'nyk A. Lysty do Prezycji' UNR z 1941 // *Na zov Kyjeva*. – Toronto – N'ju-Jork, 1985. – S.515–519.
14. Momerandum UNR u m. Kyjevi // *CDAVOV Ukrai'ny*. – F.3206 (Rejskomisariat Ukrai'ny m. Rovna). – Op.1. – Spr.69.
15. Momerandum UNR u m. Kyjevi // *CDAVOV Ukrai'ny*. – F.3206 (Rejskomisariat Ukrai'ny). – Op.1. – Spr.77.
16. Polikarpenko G. OUN pid chas II svitovoi' vijny // *Na zov Kyjeva*. – Toronto – N'ju-Jork, 1985. – S.431–439.
17. Radkevych K. Persha ukrai'ns'ka pohidna grupa OUN // *Na zov Kyjeva*. – Toronto – N'ju-Jork, 1985. – S.102–108.
18. Spiski chlenov Nacional'noho Soveta // *CDAVOV Ukrai'ny*. – F.3206 (Rejskomisariat Ukrai'ny m. Rovna). – Op.1. – Spr.77.
19. Sheptyc'kyj A. Poslanije // *Krakivs'ki visti*. – 1941. – Ch.172. – 7 serpnja.
20. Shylo-Bakush R. O. Ol'zhych v mynulomu i suchasnomu / Juvelyjnyj al'manah 25-littja OUN (1933–1958). – N'ju-Jork, 1958. – S.57–60.
21. Shuvelda Ja. Pohid OUN na Shid / OUN 1929–1954. – Chykygo, 1955. – 312 s.

Kostyuk L. V., candidate of historical sciences, associate professor of modern and contemporary history and history teaching methodology, Ternopil national pedagogical university name V. Hnatuk (Ukraine, Ternopil), klish_andryj@ukr.net

The role and place of V. Kandyba-Olzhych in the activities of the UNR 1941–1944

Based on numerous historical sources and documents revealed the main stages of formation of the Ukrainian National Rada, the main directions of its activities. Comprehensively studied the political activities of A. Kandyba-Olzhych and defined its role in the formation of a political formation. The basic documents of the organization: the Declaration and Memorandum. The attitude of the German authorities towards the Ukrainian National Rada. Applied scientific research methods (comparative-historical, chronological) that enabled to objectively uncover the activities of A. Kandyba-Olzhych in the UPR. In the conclusions it is argued that policies made a significant contribution to the restoration of Ukrainian statehood and the creation of political formation.

Keywords: A. Kandyba-Olzhych, the Organization of Ukrainian Nationalists, the Ukrainian national Rada, memorandum, the Declaration, the Presidium of the UPR, the Act of Proclamation.
